

Austrijani **Slovenec**

Leto IV

Tedenska priloga »Slovenca« (št. 122) z dne 27. V. 1928

Štev. 22

Pogled na Višnjo goro na Dolenjskem
ki slavi danes 450 letnico, odkar je bila povzdignjena v mesto.

(Foto Jos. Erjavec, Višnja gora.)

Pogled na ogromno zborovanje romunske kmečke stranke

ki se je vršilo 6. maja v Albi Juliji. Nad 200.000 udeležencev je zahtevalo odstop sedanje liberalne vlade in strankini voditelji so komaj preprečili izbruh revolucije.

Grof Apponyi

znani madjarski politik in zastopnik Madjarske pri Društvu narodov, ki je nedavno težko obolev.

Kitajsko-japonska vojna?

Japonci so bili ob koncu svetovne vojne prepričani, da bodo dobili za nagrado bogato kitajsko provinco Šantung ob Rumennem morju, toda ta namera se jim je izjalovila. Za časa sedanje kitajske državljanske vojne so obračali tudi ves čas svoje poglede na to pokrajino in sedaj mislijo, da je prišel zanje ugoden trenutek. Svoje čete, ki so jih imeli doslej na Kitajskem v varstvo svojih interesov, so pomnožili pred kratkim z 2 divizijama in večjim oddelkom vojnega brodograja. Vrhovno poveljstvo je bilo poverjeno generalu Ugakiju, ki ima nalogo zasesti ves Šantung. Vse pa kaže, da ta namera ne bo šla Japoncem tako gladko od rok, kajti na eni strani se pripravljajo na energičen odpor Kitajci sami, na drugi strani pa očitno tudi vesele ne bodo soglašale s temi japonskimi cilji. Naša slika nam kaže oddelek japonskih mornarjev, ki zaseda železniško progo.

Med nebom in zemljo

Zadnjič smo omenili, da so izvoščki posvečeni smrti, toda celo avtomobil dobiva z aeroplanom že vedno nevarnejšega konkurenta. Dočim so se skoro vsi predvojni letalci pobili, je pa med vojno avijatika tako napredovala, da imamo že danes vpeljanih po modernih državah nešteto rednih zračnih prometnih zvez, ki nudijo popotnikom vse udobnosti. Pravi pravcati mali hotelčki brnijo že po zraku, v katerih petičen popotnik lahko prenočuje, mirno obeduje in večerja ter uživa prekrasen razgled. Naša slika nam kaže kotiček jedilnega oddelka v modernih letalih nemške »Lufthansa«.

Ing. Marij Osana

profesor na ljubljanski tehniški fakulteti, ki si je pridobil največ zaslug za zgraditev slovenske radioodajne postaje v Domžalah.

S proslave 30 letnice škofovanja dr. A. B. Jegliča

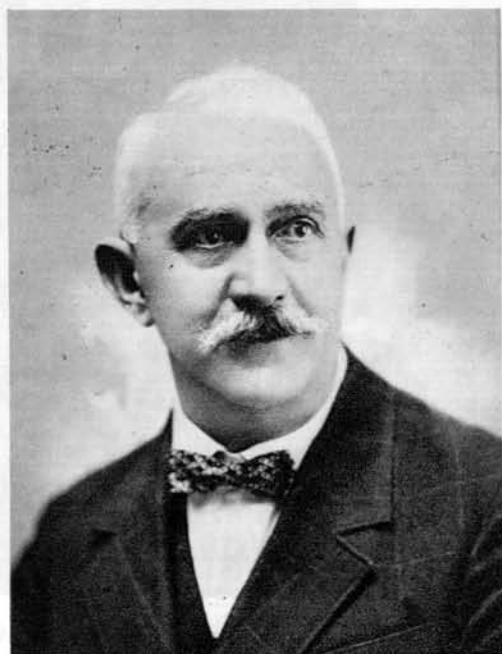
cerkvena slovesnost v ljubljanski stolnici. Vsa proslava je najlepše dokumentirala silno hvaležnost in ljubezen, ki jo goji celokupni slovenski narod napram svojemu velikemu vladiki.

Razstava I. Kobilce

V nedeljo, dne 15. maja, je bila otvorjena v ljubljanskem Jakopičevem paviljonu razstava l. 1926. imrle umetnice Ivanke Kobilce. Razstavo je priredila Narodna galerija in v njej je zbrana vrsta najodličnejših del znamenite slovenske umetnice, ki je našla toliko priznanja tudi v inozemstvu. Opozarjamo na to razstavo vso slovensko javnost, saj je za Groharjevo najlepša, kar smo jih videli zadnje čase v Ljubljani, če izvzamemo seveda lansko razstavo moderne slovenske umetnosti, ki je bila pa odprta le nekaj dni.

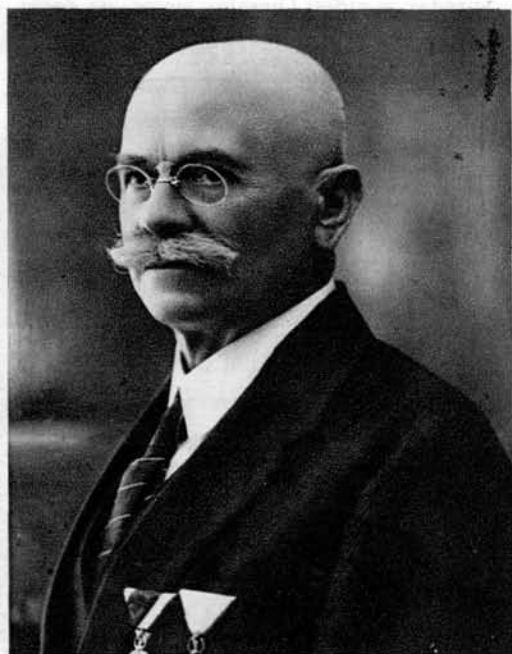
Slike k Slovenskemu biografskemu leksikonu

Jereb Peter
(*1868), glasbenik in skladatelj.

Jarc Miran
(*1900), pesnik.

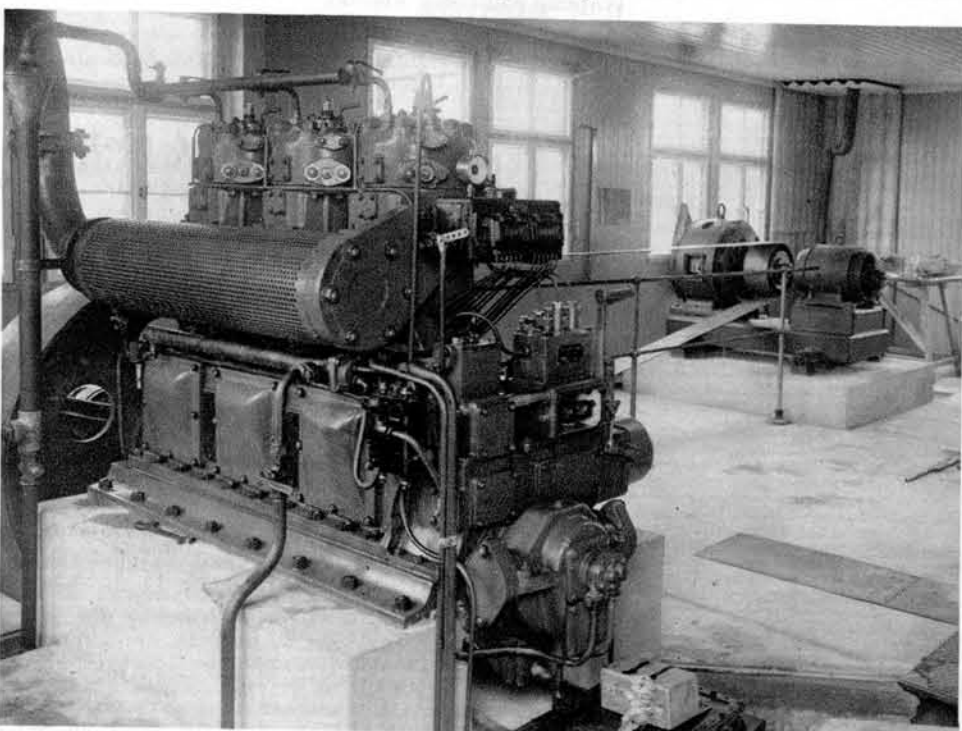

Jelenc Luka
(*1857), organizator napr. učiteljstva in politik.

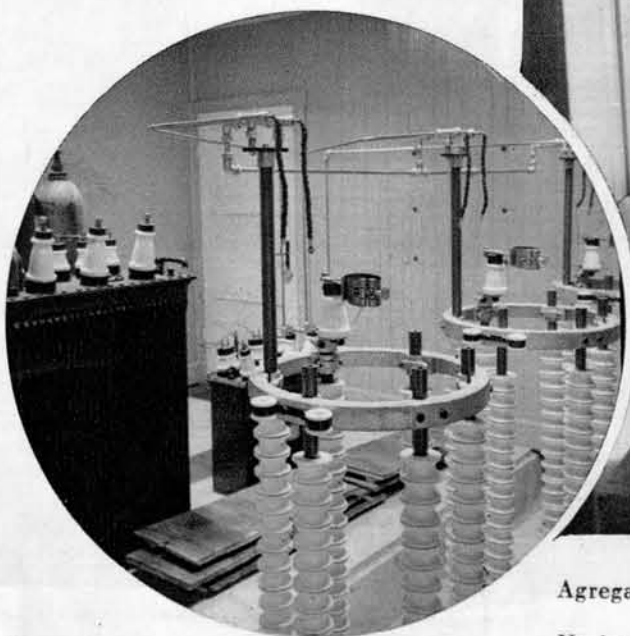
Pogled na zgradbe radio postaje v Domžalah.

V desnem posloplju so nameščeni stroji in aparati, leva stavba pa služi za stanovanje obratnega osebja.

Pogonska centrala domžalske radio postaje

Spredaj je videti Dieslov motor, na desni v ozadju generator.

Strojnica radioodajne postaje

Agregati, ki dajejo tok za žarnice za anodne napetosti pomožnih elektronk in za polnitev akumulatorskih baterij.

Na levi v krogu: **Usmerjevalna naprava radio postaje.**

Naša slovenska radioodajna postaja v Domžalah

Pretekli teden je bila dovršena naša največja radiopostaja v Domžalah pri Ljubljani. Energija postaje je 15krat večja kot energija zadnje tedne ojačane postaje v Zagrebu in znaša 10 kilovatov v žarnici in okrog 25 kilovatov v anteni. Po svoji jakosti je postaja ena izmed najmočnejših v južni Evropi. Enaka je velikim oddajnim postajam, kot jih imajo n. pr. Praga, Varšava, Katovice, Stuttgart, Frankfurt itd., le da je njena konstrukcija še modernejša. Kdor pozna jakost teh postaj, si bo lahko predočil, s kakšno silo bo postaja delovala pri nas. Razumljivo je, da bo slišna po vsej Evropi in tudi izven nje. V kratkem prične družba Telefunken, ki postajo gradi, s prvimi poizkusi.

Posloplje z lastno električno centralo, stroji in aparati, leži v sredi med dvema 120 m visokima stolpoma iz jeklenega predalča. Stolpi so zasidrani z jeklenimi vrvmi in so na vse strani izolirani proti zemlji. Med oba stolpa je napeta oddajna antena, ki obstoji iz 5 vzporednih bakrenih žic. V sredi imajo vse žice odcep, ko gre v lepem petžilnem snopiču navzdol do posloplja in preko močnih izolatorjev vanje.

Antena je v zvezi z obširno mrežo bakrenih žic, ki so zakopane v zemljo. Jarki, kjer so te žice zakopane, se prav lepo razločijo na naši sliki. Preko teh žic odteka v zemljo antenska energija, ko je izvršila v anteni svojo dolžnost, to je, ko je napravila okrog sebe magnetno polje ter ga spravila v valovanje.

Notranjost stavbe je zelo raznolična in zanimiva. V prvem prostoru imamo pogonsko centralo, obstoječo iz Dieslov motorja za 50 KS, in električnega generatorja za 35 KW, ki je z jermenom zvezan z motorjem. Generator oskrbuje s tokom celotno postajo, in sicer razsvetljava, motorje za dinamo-stroje, transformatorje in motorje za črpalke. Dinamo-stroji dajejo tok za polnitev akumulatorjev, za žarilni tok elektronk ter anodni tok za pomožne elektronke. S pomočjo transformatorja dobimo napetost 12.000 voltov za anodo glavne elektronke. Ker pa mora imeti ta enakomerno napetost, zato imamo takoj poleg transformatorja usmerjevalno napravo, obstoječo iz treh keno-

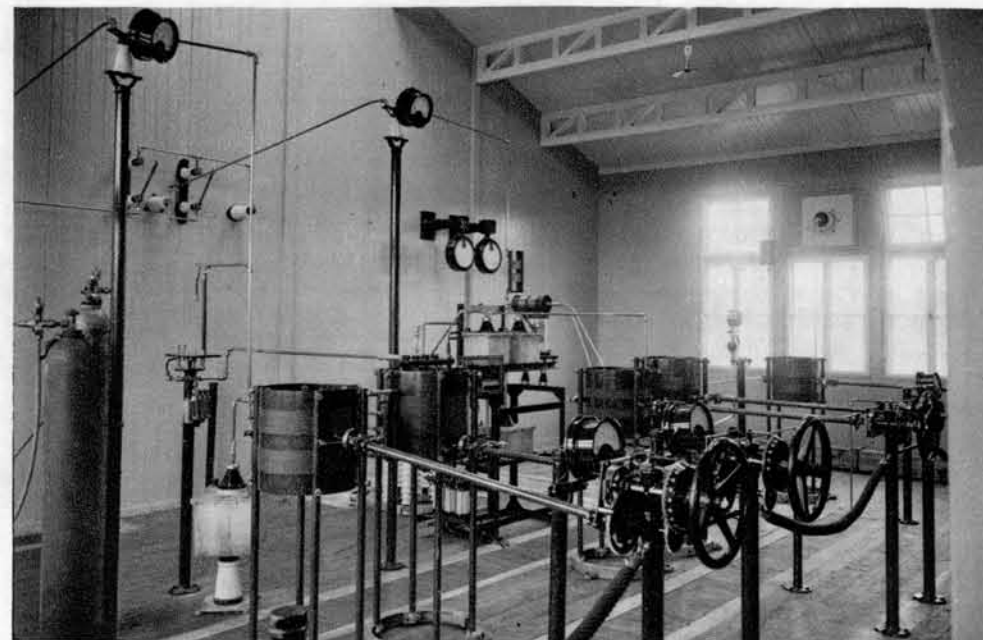
tronskih elektronk (elektronk brez mrežice). Te elektronke pretvorijo izmenični tok transformatorja v enakomerni.

Oddajna naprava sama je zgrajena najmodernejše. Vsi njeni deli in aparati so popolnoma prosto montirani in od vseh strani dostopni. Stikalni pult omogoča avtomatično manipulacijo z vsemi aparati. Z enim samim gumbom se spravi lahko cela naprava v obrat, ali pa se lahko s pulta požene s posameznimi gumbi del za delom. Če bi slučajno avtomatične naprave odpovedale, je mogoče izvršiti vse manipulacije z ročnimi kolesi.

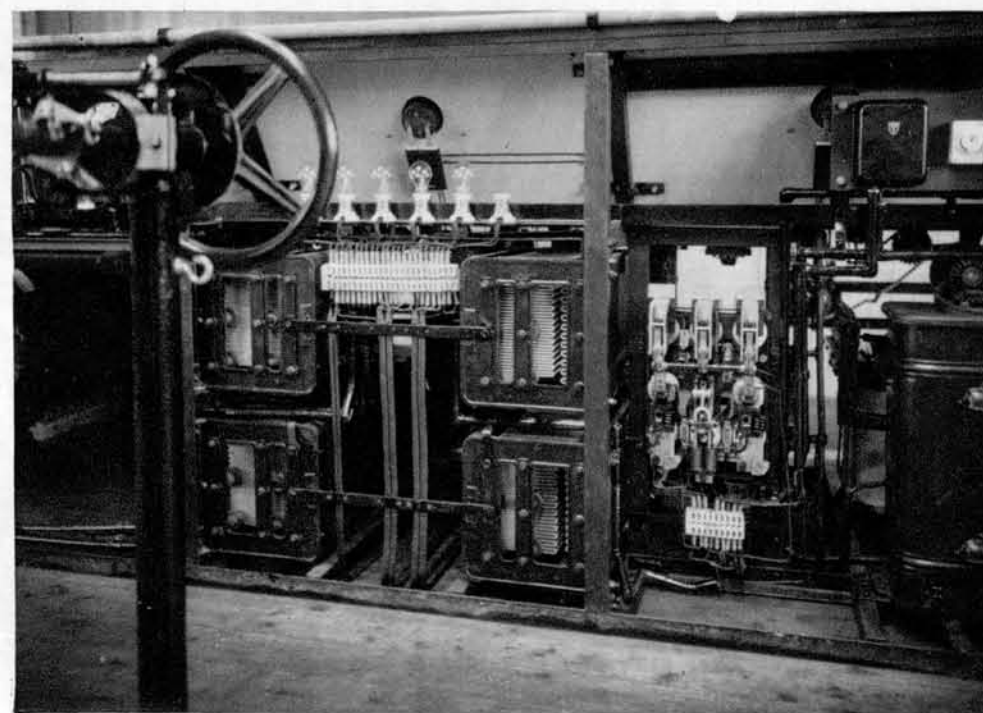
Duše oddajne postaje so velike žarnice, ki proizvajajo in ojačajo elektromagnetne valove. Da se te žarnice preveč ne segrejejo, jih hladimo z umetnimi vodnimi toki, ki jih ženo sesalke po kavčukovih ceveh. Potrebni merilni in signalni aparati, s katerimi se lahko vsak hip kontrolira pravilnost obratovanja, so deloma na glavnem pultu, deloma so prosto nameščeni po oddajnem prostoru.

Celotna naprava napravi vsled svojih velikih dimenzij, lične in pregledne izvedbe na gledalca velik vtis.

Od postaje pelje v Ljubljano prosti vod na brzojavnih drogovi. (Kablja, kot je bilo prvotno predvideno, za enkrat žal ni bilo še mogoče izpeljati.) Vod pelje v ljubljanske oddajne prostore, v tako imenovani »studio«, ki ga je zgradila Prosvetna zveza na prostoru Gospodarske zveze ob Bleiweisovi cesti. V studiju je velika dvorana, kjer bodo nameščeni mikrofoni. Tu bodo igrali godci in peli pevci. Dalje imamo tu manjšo sobico za posamezna predavanja, garderobe za umetnike, pisarne in prostore za ojačenje mikrofonskih tokov. Od teh je najvažnejša soba za ojačevalce, kjer so aparati sami in potrebne stikalne naprave. Iz te sobe se vidi v dvorano skozi veliko okno, tako da je mogoče iz te sobe razporejati glasbenike okrog mikrofona tako, da je ojačenje v njem pravilno. V dveh drugih sobah so montirani akumulatorji in stroji, ki dajejo potrebni tok za ojačevalce. Celotna strojna naprava je tu priklopljena na mestno električno omrežje.

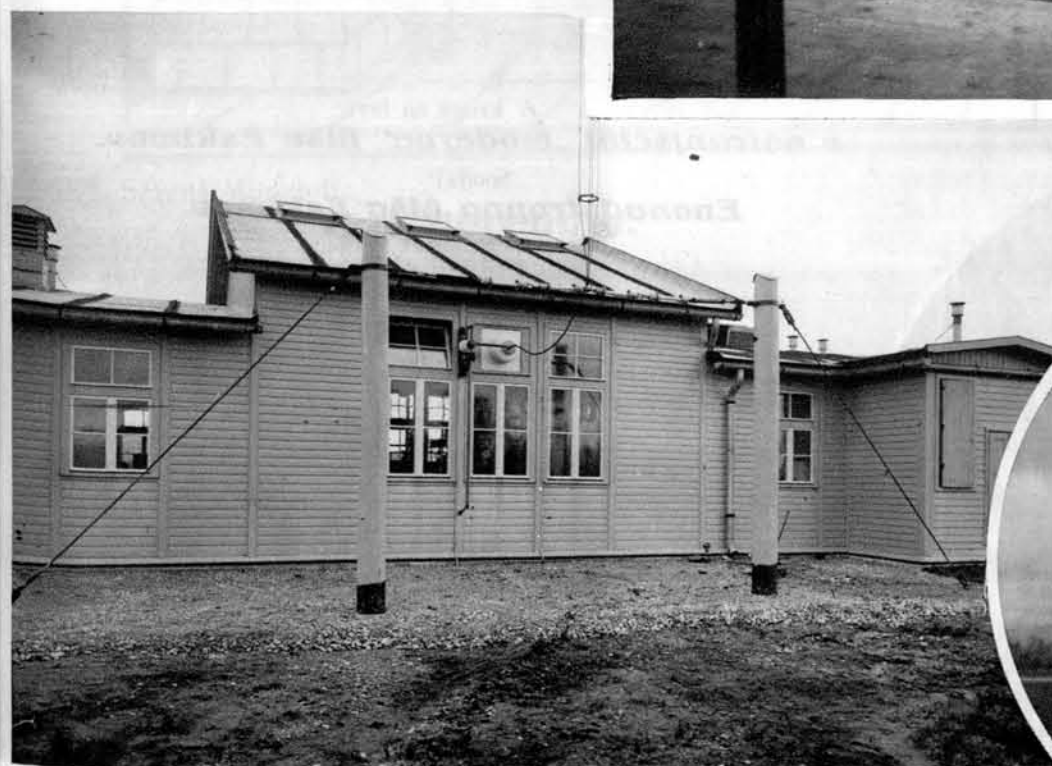

Glavna aparatura domžalske radioodajne postaje s pripravami za modulacijo in oddajo samo. Vse je zgrajeno po najmodernejših sistemih.

Zadnja stran stikalnega pulta

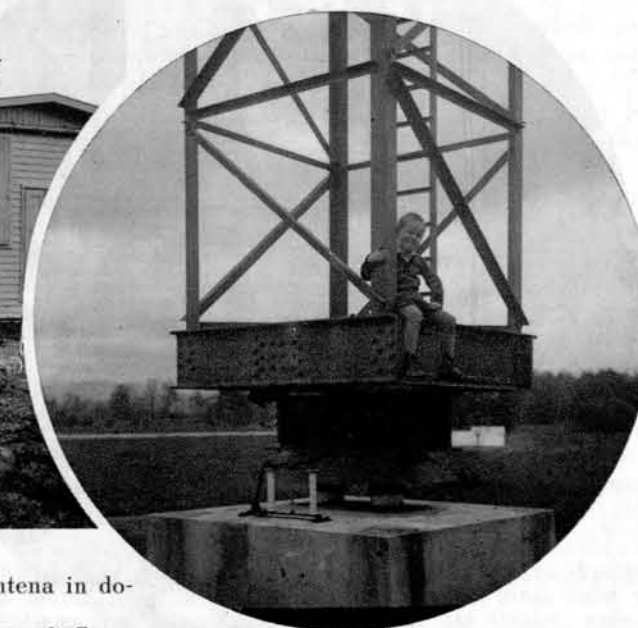
za pogon in priklopitev celotne aparature (časih je služila v to svrhu stikalna plošča.)

Dovod k anteni

ki gre od oddajnih aparatov (znotraj stavbe) po močnih izolatorjih. Antena in dovod sestojita iz po 5 žic.

Na desni v krogu: **podnožje jeklenega antenskega stolpa** domžalske postaje, ki stoji na porcelanastih izolatorjih.

Med Eskimi

Nobilove priprave za polet na severni tečaj so zopet vzbudile zanimanje za severne polarne kraje in tamošnje živiljenje. Jasno je, da zanima razen krajev samih vsakega predvsem tamošnje prebivalstvo.

Najsevernejši prebivalci naše zemlje so Eskimi, jezikovno in kulturno enoten narod, ki živi v arktičnih pokrajinah Severne Amerike. Njih števila ni mogoče točno ugotoviti, toda cenijo jih na kakih 50.000 duš. Eskimi so srednje velike postave, rumenorjave polti, črnolasi ter žive predvsem od lova rib in morskih sesavcev. Ime „Eskimo“ pomeni jedce sirovega mesa. Love tudi severne jelene. Oba spola se oblačita enako, to je v kučme,

Prebivalec arktičnih pokrajin pri ribolovu.

jopiče in hlače iz kožuhov severnega medveda in drugih sličnih živali. Pozimi žive v kočah, ki so zgrajene iz lesa in pokrite z zemljo, časih pa tudi kar iz snega in kosov ledu, poleti pa v šotorih iz kož. Vse njih orodje tvorijo le različne priprave za lov, razni čolni in sani, ki jih vlečejo psi. Žive v zadrugah. V svojem verskem življenju časte duhove in njih duhovniki posredujejo zvezo z duhovi.

O Eskimih imamo že precejšnjo literaturo, kjer je podrobneje popisano njih primitivno a zanimivo življenje.

Eskimi pri lovu na belega medveda

čigar meso jim služi za hrano, a koža za obleko.

V krogu na levi:

v notranjščini „moderne“ hiše Eskimov.

Spodaj:

Enonadstropna hiša Eskimov

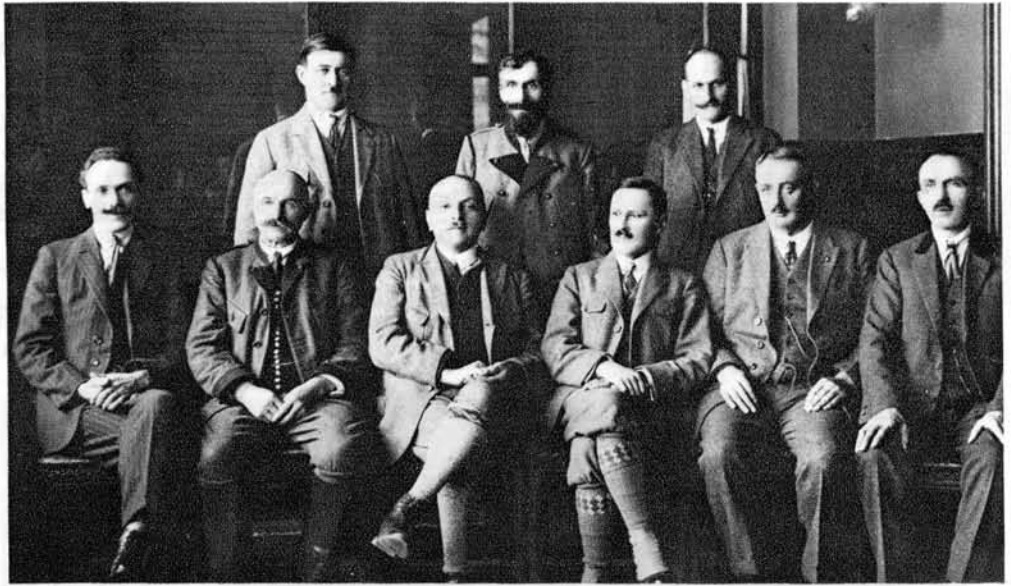
zgrajena iz kosov ledu.

Gdč. Jelka Kopač

ki je bita pred kratkim izvoljena za „Miss Novo mesto“

Jubilanti dela

Na Bornovem gozdnem veleposestvu pri Sv. Katarini nad Trzičem je obhajala pred kratkim cela vrsta uslužbencev visoke jubileje svojega službovanja (število službenih let navajamo poleg imen v oklepaju.) Izmed jubilarov sede od leve na desno: strojni mojster Ahačič (25 let), obratovodja Kališnik (50 let), baron Born sam, ravnatelj Sombichler (55 let), šofer Polajnar (35 let) in Kastelan Pavalek; zadaj stoje: obratovodja Vaglar, gozdar Müller in delovodja Šober, ki dopolnijo kmalu po 25 let svojega službovanja. Razen teh je v Bornovih podjetjih še cela vrsta uslužbencev, ki služijo že od 10—50 let.

Poišči vsaj 10 napak na tej sliki!

Sergej Münzloff:

Car Berendej.

(Povest iz sibirskega pragozda.)

1. POGLAVJE.

Matvej Palič je zmajal z glavo. — To je precej!... Veš kaj... je dodal in tlesnil z dlanjo po mizi: — pojdi, Savič, poišči te tvoje znance in natančno vse pri njih poizvedi, jaz pa bom med tem razmislil, kaj naj storimo potem!

Vedenej Savič je vstal.

— Dobro... — je rekel, se prekrizal na svete podobe, se priklonil njim in gospodarju in odšel iz sobe. Matvej Palič pa je zvil v vsaki dlani brado kakor debel konopec, potegnil obe polovici narazen in tako obsedel nepremičen pri mizi: hudo se je zamislil.

II. POGLAVJE.

Kramarja sta se ustavila pri starem Sidoriču, ki je imel krčmo in prenočišče na klancu tik pri vhodu v mesto. V veliki sobi za goste je bilo zatohlo in soparno, zato sta odšla v boljši prostor za gospodo. Tam sta si privoščila čajček in sta ga pila tudi takrat, ko se je prikazal Vedenej Savič. Po-

Rešitev križanke v št. 19. se glasi:

Vodoravno: 1. ko, 2. to, 4. Krim, 6. kost, 8. p. n., 9. nahod, 10. Ra, 12. Karel, 15. Astor, 17. mezeg, 19. prtič, 20. val, 21. kip, 22. Lea, 25. ček, 24. Rab, 26. han, 27. mitolog, 28. kovinar, 35. Nettuno, 37. Maribor, 39. kad, 40. pek, 41. Bal, 42. Aca, 43. cel, 45. dac, 46. dirka, 48. bukev, 50. fagot, 53. senat, 54. am, 55. kolos, 57. nj, 58. bard, 59. brat, 60. se, 61. ne.

Navpično: 1. Knin, 3. obod, 4. knez, 5. maj, 6. kol, 7. Trst, 8. prelat, 11. Atičan, 13. amarin, 14. lek, 15. ara, 16. oče naš, 18. gibbon, 19. peron, 25. bor, 26. hip, 29. dekada, 30. i. t. d., 31. Anica, 32. galeb, 33. tip, 34. tokava, 36. taliga, 38. bedenj, 42. akt, 44. Hus, 47. romb, 49. Kent, 51. sod, 52. rob, 53. Kras, 56. srce.

Pravilnih rešitev je prispelo 161, izžrebana sta pa bila Ivan Pustovrh, vajenec v Ljubljani in Minka Kržan, priv. uradnica v Mariboru.

Rešitev kitajskega napisa v št. 20. se glasi:

Nič ni tako skrito, da ne bi postalo očito. (Napisi obrni narobe in glej nanj od daleč.)

Od pravilnih 216 rešilcev sta izžrebana za I. nagrado Marija Pešl, Breg (Ptuj), za II. nagr. Ivan Ozimic, Ljetlina (Bosna).

Nagrade za današnjo uganko:

I. nagrada: Humek, Praktični sadjar,

II. nagrada: Šarabon, Zgodovinske anekdote I.—III.

rednež-mraz mu je rdeče pobarval lica in obesil po brkih ledene curke.

Kramarja sta ga zagledala in skočila od mize.

— Prosim, dragi gost! vroč čajček se prileže po mrazu! — sta drug drugemu segala v besedo in mu hitela narediti prostor pri svoji mizici: poslovodja pri Ananjevih je bil vpliven človek — od njega je bilo odvisno, ali se dovoli plačevati blago na obroke ali se sploh dá na upanje.

Eden kramarjev je poklical fantiča, ki je ždel ob vratih z brisačo na rami in z njim pričel šepetati. Potem je ta švignil ven kakor miš v luknjico in par trenutkov pozneje so se že prikazali na mizi zelena posoda z žganjem, kruh in kadeča se sklada z ribjo juho.

— Na Volgi imajo dobro juho, a njih strled se vendar ne more primerjati z našo nelmo!⁷ — je pripomnil eden kramarjev, Ivan Mitrič, ta, ki je bil mlajši. Imel je doneč glas kakor protodjakon.⁸ Njegov tovariš je bil sicer starejši, a se je preveč sukul in gostolel.

⁷ Strled-Acipenser ruthenus je naša Donavska kečiga. Salmo nelma je velik sibirski losos. Seljanka, ribja juha in priljubljena malica se kuha kakor primorski brodet, toda z maslom namesto z oljem.

⁸ Pomožni duhovnik v stolnici, ki mora imeti lep bas.

Modni kofiček

Pokroviteljice »Dečve« v »Jugočeški«.

Te dni so obiskale tovarno »Jugočeške« v Kranju, kjer se izdeluje izvirno blago za našo narodno modo »Dečve«, zastopnice naših ženskih organizacij kot pokroviteljice, in voditeljica za propagando gđc. Šarčeva, da si ogledajo obrat. Spredaj sede (od desne na levo) dvorna dama ga. Franja Tavčarjeva, predsednica ŽKSZ ga. Dolenčeva, tajnica ŽKSZ ga. Vrtovčeva in predsednica ŽD gđc. Cilka Krekova. »Dečvo« zastopa voditeljica propagande in pobuditeljica »Dečve« gđc. Marija Šarčeva (na desni, stoje). Med gospodi so zastopniki oblasti: okrajni glavar Žnidaršič, mestni župan Pirc, dalje predsednik Jug. matice dr. Pretnar in zastopniki podjetja.

»Dečva« je našla med našim narodom kar najboljši sprejem, tako da je tovarna komaj v stanju zadostiti vsem naročilom. Ker gre del čistega dobička od prodaje blaga v naše narodne namene, je treba paziti na potvorbe. Vsak kupec ali kupovalka naj torej vselej izrečno zahteva le izvirno »Dečvino« blago.

Elegantna promenadna obleka

iz crepe satina. Bluza v obliki jumpera in na francoski način plisirano krilo. Enobarvnost blaga učinkovito poživljajo pisani obšivi na rokavih, krilu in šalu. Zraven enostaven klobuček s temnejšim obšivom.

Najnovejša lasna moda.

Naša slika nam kaže najnovejšo frizuro za ženske: valoviti prameni las se vlegajo tesno okolu glave. Frizura zahteva obilne, goste lase.

— O, nelma je vse boljša! — je pritrdil cvileče in iz zelenke napolnil čaše: — izvolite, prosim, pokusiti vince!⁹

Izpili so, prigriznili, in ko so čaše drugič natočili, se je pričel resen razgovor. Vedenej Savič ga je polagoma tako zasukal, da so se spomnili Vabilina.

— Ta je pravi pravcati car Berendej v Urjanhajski deželi!¹⁰ — je rekel Semjon Vasilič, oni, ki je imel črno brado, in je zahetel. — Ta dela kupčije kar na debelo!... Kakšne črede podi v Irkutsk: po tisoč glav ali še več na enkrat...

— Ali je tako poceni živina v Urjanhaju? — je vprašal Vedenej Savič.

Kramar je zanikal z roko.

— Bedaki so tam doma! — je rekel: lahko jim plačaš, kakor te je volja, pa jim je vse prav! Za torbaka jim na primer podtaknejo nož ali ruto, ki ni več vredna kakor deset kopejk.¹¹ Pa še pasejo vam in varujejo prodano živino tri leta, dokler ni godna za klavnico. Ovca pa jim ni več vredna kakor šivanka!

— Beži no!

⁹ Rusi tako pravijo žganju, ker vina ljudstvo ne pozna.

¹⁰ Car Berendej z brado do kolen je pravljici, kruta in samovoljna postava. Majhen zemljevid in popis Urjanhajske dežele priobčimo posebej.

¹¹ Torbak je enoleten biker.

— Pri moji veri! Saj so zato bedaki na svetu, da jih pametnejši strižejo kakor koštrune! Sojoti so,¹² kaj se hoče! Na zdravje, Vedenej Savič!... Kramarja sta odprla usta, dvignila zopet čaše in vsi trije so jih namah izpraznili.

— No, potemtakem se vam tam dobro godi! — je pripomnil Vedenej Savič in spustil svojo posodo na mizo. — Samo predaleč je pač do tja... kako pogosto pa tja potujeta vidva?

— Zdaj se tam oglasiva večkrat... sta se skupaj odzvala kramarja: — tja peljeva drobnarijo, odtam pa različno krzno.

— Ali vodi kaka pot tja?

— Kje neki? Pot je, kakor jo je Bog ustvaril! Kadar Jenisej zmrzne, se vozimo s sanmi po ledu.

— Torej ni mogoče priti naravnost čez gore?

— O jehata! — je črnobradec zopet zanikal z roko. — Prestrmo je to gorovje in hudo visoko! Ponekod leži sneg tudi še poleti. Včasih se kar zdi, da stojijo v višavah med oblaki same dolge vrste sladkornih glav. Po soteskah in obronkih pa raste povsod tajga¹³: samo medved se utegne menda prodreti skozi njo. Kakor temna noč so ti bregovi! Mravljinici človeku lazijo po hrbtu...

(Dalje prih.)

¹² Tatarski pastirski narodič, gl. popis dežele.

¹³ Pragozd.